

identifikuojant maistą pagal lipidų sudėtį keramikos molio masėje. Jeigu projektas gaus paramą, priešakiniai biomolekuliniai tyrimai vyks tiriant ir Lietuvos keramiką. Tais pačiais metais dr. R. Kowalczyk iš Lenkijos žinduolių tyrimo instituto kvietė Lietuvos zooarcheologus prisidėti prie prancūzų ir lenkų mokslininkų grupės darbų atliekant zooarcheologinės medžiagos (stumbių, taurių ir briedžių) stabilizaciją izotopų, genetinius ir kitus tyrimus, tačiau beveik visą Lietuvos zooarcheologinę medžiagą besisavinantis prof. L. Daugnora tarė NE...

Apibendrinamas konferenciją vertinu ją kaip

TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA „NAUJAUSI ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI“ (2011 M.)

Jau tradicine tapusi, praėjusiais metais penkmečio išbandymus atlaikiusi, Lietuvoje vėl surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“. Šį kartą konferencijos organizatorė – Lietuvos archeologijos draugija – pakvietė Lietuvos ir užsienio valstybių mokslininkus į atnaujintą Kernavės muziejų ir naują, po kojomis dar girgždančią naują kiliminę danga išklotą, modernia technine įranga aprūpintą konferencijų salę.

Smagu pareikšti padėką rėmėjams, kurie, nepaisant finansinių negandų Lietuvoje, vis dėlto skiria lėšų konferencijai surengti bei palepinti skaitovus ir klausytojus gardžia vakariene sugrįžus į dabartinę Lietuvos sostinę.

Ižanginiame žodyje dr. G. Zabiela pristatė naują leidinį „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2010 metais“, kuris kiekvienais metais tampa vis storesnis ir spalvingesnis, nors santraukos anglų kalba tebėra nedidelės apimties. Taip pat jau tampa tradicija prieš konferenciją pagirti uoliusius ir pabarti vis dėlto savo straipsnius pateikti autorius. Ši knygos pristatymo dalis visada sulaukia salės reakcijos – vieniems suteikia pasididžiavimo išgirdus savo pavar-

svarbų įvykį Lietuvos moksle, archeologijai pereinant į tarpdalykinių tyrimų lygmenį (angl. *science-based archaeology*). Archeologinius kasinėjimus, kuomet tyrimų vadovas net nesusimąsto apie įvairių šiuolaikinio mokslo šakų teikiamas priešistorės pažinimo galimybes, vadinčiau ne gelbėjamaisiais, bet naikinančiais tyrimais. Nors būtent dabar vyrauja tokie darbai, tačiau tokios konferencijos, kaip ši, rodo, kad Lietuvoje yra nemaža grupė mokslininkų, ieškančių atsakymų į rūpimus klausimus, pasitelkiant įvairius tarpdalykinių tyrimų metodus. Dėkoju organizatoriams ir linkiu sėkmės ateities darbuose!

Gytis PILIČIAUSKAS

dė, kitiems duoda galimybę „pabaksnotiesiems pirštu“ priminti apie tai visą vakarą po konferencijos. Dar didesnio atgarsio sulaukia informatyviausios ataskaitos rinkimai. Šiais metais laurai atiteko archeologui O. Fediajevui, kuris, padedamas kolegijų, parengė tiek iškastu plotu (daugiau nei 6000 m²), tiek ir ataskaitos apimtimi (7 tomai) išsiskiriančią Stabatiškių dvarvietės archeologinių tyrimų ataskaitą. Ši dvarvietė – kol kas vienintelis toks Lietuvoje archeologiškai visiškai ištirtas objektas.

Pirmoji konferencijos dalis buvo skirta užsienio svečiams, kurie pristatė savo šalių tyrinėjimus, pateikdami konferencijos dalyviams bendrą informaciją apie tai, kokios tyrimų tendencijos vyrauja kaimyninėse valstybėse (Baltarusijoje, Rusijoje, Latvijoje, Lenkijoje).

Dr. V. Lakiza, Baltarusijos mokslų akademijos Archeologijos skyriaus vadovas, nustebino jų šalyje vykstančių archeologinių tyrimų mastais. Didžioji dalis jų yra susiję su valstybės vykdomais projektais – hidroelektrinių, atominės elektrinės ir tiltų statyba. Pranešimo pabaigoje iškeltos jau seniai visiems rūpimos ir stebimos objektų apsaugos, plėšikavimo bei kilnojamojų kultūros vertybių vagysčių problemos. Deja, jų sprendimai taip ir lieka neaiškūs.

Kaliningrado srityje 2008–2010 m. vykčiusius archeologinius tyrimus, susijusius su naujo kelio

tiesimu, vaizdžiai pristatė dr. A. Chochlov (Rusijos nacionalinė mokslų akademija). Neįtikėtini šių tyrimų rezultatai – rasta beveik 30 naujų įvairiais laikotarpiais datuojamų archeologijos objektų. Atlikti paleogeografiniai tyrimai, kurie leido nustatyti, kokią įtaką gyvenviečių išsidėstymui turėjo jūros lygio svyravimai ir teritorijos reljefo ypatumai. Salė aiktelėjo iš nuostabos, išvydusi tyrimų nuotraukas ir atidengtų plotų mastą bei metodologinius lauko tyrimų sprendimus.

Trijų autorių (G. Iwanowska, M. Engel ir C. Sobczak) parengtas tyrinėjimų pristatymas buvo vienintelis Lenkijos atstovų pranešimas, bet jo metu buvo supažindinta su labai artima Lietuvai jotvingių piliakalnių archeologine medžiaga. Pristatytas metodinis sprendimas ir metalo detektorių naudojimo žvalgymų metu nauda. Pateikti stulbinami rezultatai ir įžvalgos interpretacijos. Tyrinėti du skirtingų laikotarpių piliakalniai – Šiurpilės (Szurpiły) ir Ėglinės (Jeglinec). Piliakalniuose mažiau nei per dvi savaites, naudojant vidutiniškai penkis metalo detektorius ir tacheometrą, buvo užregistruota apie 500 archeologinių radinių (ginklų, papuošalų). Remiantis šių archeologinių žvalgymų bei palyginimui naudota Lietuvos piliakalnių medžiaga buvo rekonstruota gynybinių įtvirtinimų sistema.

Latvijos archeologinių tyrinėjimų medžiagą pristatė jaunas Latvijos nacionalinio istorijos muziejaus mokslininkas A. Tomsons. Logiškai sudėliotame pranešime buvo pristatyti pagrindiniai 2010 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai. 20-ye vietovių tirti įvairūs, nuo akmens amžiaus iki XIX a. datuojami objektai. Pranešėjas pristatė visą spektrą taikytų metodų. Tai povandeniniai, geofizikiniai, etnoarcheologiniai tyrimai. Apžvelgti tęsiami piliakalnių tyrimai (vadovas – A. Vasks), taip pat įdomūs uolų raižinių Zartapi vietovėje, Ventspilio senamiesčio tyrimai.

Pirmosios konferencijos dalies pabaigoje Lietuvos archeologijos draugijos pirmininkas Z. Baubonis šmaikščiai pristatė, kaip pats teigė, daugiau nei 200 metų lauktą, archeologinių tyrimų sistemą reglamentuojantį dokumentą (PTR – Paveldo tvar-

kybos reglamentas) ir išskyrė kelis pagrindinius aspektus: pateikė kalbos naujadarus (pvz., ypatusis archeologinis radinys), kuriems įsisąmoninti reikės laiko ir pačios archeologų bendruomenės noro. Pagal naująjį Reglamentą, archeologinių tyrimų projektas turi tapti nedaloma plėtros projektų dalimi, o tyrimų apimtys turi būti aiškiai apibrėžtos dar iki projekto – tai padės kovoti, Z. Baubonio teigimu, su „akademine netvarka“. Nemažai diskusijų sukėlė naujai reglamentuotos planuojamų teritorijų tyrimo apimtys, kadangi jos, pasisakiusiųjų nuomone, yra nepakankamos ir gali riboti naujų objektų suradimo galimybę. Archeologas L. Tamulynas labai taikliai pastebėjo, kad Lietuvoje nėra daug gyvenviečių, kurios būtų išsidėsčiusios didesniame kaip 500 m² plote, todėl ir vienos reikšmingiausių neolito laikotarpio Šventosios gyvenvietės žvalgymų metu nebūtų surastos, jei būtų taikytos tokios tyrimų apimtys, kokios nustatytos naujajame Reglamente. L. Tamulynas pasiūlė sudaryti darbo grupę šioms problemoms spręsti. Diskusija liko nebaigta. Ji, manytina, buvo pati neįdomiausia užsienio svečiams, bet pati aktualiausia kasinėjantiems Lietuvos archeologams. Reikia pastebėti, kad nė vienas konferencijos pranešimas nesulaukė tiek pasisakymų ir klausimų.

Po intensyvios diskusijos konferencijos svečiams buvo pristatyta Kernavės muziejaus rengiama nauja, interaktyvi ir moderni archeologijos ekspozicija. Ekskursijos metu buvo galima išvysti muziejaus fondus, edukologijos sales.

Antroji konferencijos dalis buvo skirta 2010 m. Lietuvoje vykdytiems archeologiniams tyrimams pristatyti.

Tiesiogiai bendraudamas su publika ir sklandžiai reikšdamas mintis, neskaitydamas jų iš parengto konspekto, išsiskyrė Klaipėdos universiteto doktorantas archeologas R. Kraniauskas. Pranešime nagrinėta ir vaizdžiai pristatyta Palangos botanikos parke tyrinėtos senovės gyvenvietės archeologinė medžiaga, iškelta paveldosaugos bei bendravimo su „tyrimų užsakovais“ problematika. Pranešėjas pristatė ir pajūrio teritorijos tyrimų specifiką bei, remdamasis pavyzdžiais, būtinybę tiriant šią teritoriją

atsižvelgti į paleogeografinę situaciją, jūros kranto linijos kaitą bei regionui būdingus smėlio užpustymus.

Trumpais ir lakoniškais pranešimais jau ne kartą Lietuvoje rengtose konferencijose išsiskyręs archeologas M. Mačiulis parengė ir pristatė Labanoro bažnyčios šventoriaus archeologinių tyrimų, kurie buvo atlikti dėl sudegusios bažnyčios atstatymo darbų, medžiagą.

Mažųjų Žinėnų piliakalnio tyrimų medžiagą, nors ir labai negausią radinių, pristatė dr. G. Zabiela. Piliakalnio tyrimai buvo pradėti dėl jo eroduojančių šlaitų ir slinkties, ištirti piliakalnio šlaitai bei padarytas pylimo pjūvis. Deja, net ir ištyrus apie 1000 m² plotą, platesnei objekto interpretacijai, užstatymo ir apgyvendinimo raidai bei chronologijai nustatyti archeologinės medžiagos rasta nepakankamai. Piliakalnio tyrėjas, įvertindamas įvairias archeologinės medžiagos nebuvimo/neradimo aplinkybes, pateikė vieną iš galimų versijų – piliakalnis greičiausiai yra buvusi įtvirtinta karo stovyklos vieta.

Archeologė A. Zalepūgienė pristatė išskirtinius Rokantiškių piliavietės tyrimus, pranešimą iliustruodama gausia vaizdine medžiaga. Tyrinėjimų metu rasti išskirtiniai polichrominiai kokliai, buities rakandai, architektūros detalės tikrai papildys muziejaus fondus. Remiantis archeologės tyrimais ir atidengtais pilies mūrais, sienomis bei bokštais, Verkių ir Pavilnių regioninio parko iniciatyva šios kalvos aikštelėje šiais metais buvo surengtas pompastiškas buvusios pilies pamatų rekonstrukcijos pristatymas. Šios pilies liekanų tyrimai – tai archeologijos reikšmės paveldo pristatymui ir populiarinimui pavyzdys.

R. Songailaitė labai kruopščiai ir nuosekliai apibūdino nuo 2008 m. vykdomus Biržų pilies arsenalo tyrimus, pateikė įdomių archeologinės medžiagos ir kartografinės informacijos bei istorinių šaltinių sąsają.

Norisi pasidžiaugti, kad, matyt, taip jau sutapo, bet 2010–2011 m. archeologai vienaip ar kitaip

prisilietė ir prie Lietuvai svarbių įvykių: Ignalinos atominės elektrinės uždarymo projekto, sudegusios Labanoro bažnyčios rekonstravimo darbų, taip pat ir prie gana didelio atgarsio visuomenėje sulaukusių Lietuvos pasipriešinimo vietų (partizanų bunkerio) tyrimų. Pastaruoju metu rezistencinio judėjimo tema kaip niekad aktuali: roko grupė „Skylė“ išleidžia savo albumą „Broliai“, Teatro laboratorija „Atviras ratas“ pristato naują spektaklį „Lietaus žemė“ (rež. A. Giniotis), o G. Petrauskas – savo pranešimą apie Daugėliško miško bunkerio tyrimus. Dėl naujų objektų tyrimų „Archeologiniuose tyrinėjimuose Lietuvoje“ atsiranda naujas skyrius – „Pasi-priešinimo vietos“.

Apibendrinant galima pasakyti, kad konferencija „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ kasmet tampa vis daugiau dalyvių pritraukiančia archeologų konferencija Lietuvoje. Renginys išsiskiria dideliu jaunų tyrėjų ir studentų skaičiumi. Jiems tai – puiki galimybė pamatyti gyvus straipsnių autorius, pabendrauti su dėstytojais neauditorinėje aplinkoje. Vis dar lieka paslaptis, kaip galima pakliūti tarp šios konferencijos skaitovų ir kokie yra atrankos kriterijai bei kas vykdo atranką, kadangi pranešimų priėmimas nėra viešai skelbiamas. Ar tikrai atrinkti pranešimai atspindi aktualiausius ir svarbiausius per metus atliktus archeologinius tyrimus Lietuvoje?

Kasmet kyla klausimas – važiuoti ar nevažiuoti į šią konferenciją? Dauguma tyrėjų renkasi konferencijas pagal savo mokslinius interesus, tyrinėjamus objektus, tam tikrą laikotarpį ar metodikos specifiką. Tarptautinė konferencija „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ nėra išprausta į jokių tematikos rėmus, tačiau tai – puiki galimybė susitikti su kolegomis, paklausti jau ne konferencijų salėje, nes dažnai lietuviškas drovumas neleidžia to daryti viešai. Konferencija taip pat vis primena, kad, nepaisant nedidelio Lietuvos archeologų skaičiaus, ne visada žinome, kokias problemas nagrinėja kolegos ir kokie tyrimai yra atliekami.

Elena PRANCKĖNAITĖ, Ieva MASIULIENĖ